

Öğretmen Tutumları'nın Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerilerine Etkisi Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). Öğretmen Tutumları'nın Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerilerine Etkisi Ölçeği. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=27163>

Özet

Ö?retmen Tutumlar?n?n Ö?rencilerin Ele?tirel Dü?ünme Becerilerine Etkisi Ölçe?i, T. Tokyürek tarafından 2001 y?l?nda Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamlanan bir yüksek lisans tezi kapsam?nda geli?tirilmis? bir ölçme aracıdır. Bu ölçek, ö?retmenlerin ö?rencilerin ele?tirel dü?ünme yeteneklerini destekleme veya engelleme yönündeki mevcut tutumlar?n? sistematik bir ?ekilde de?erlendirmeyi amaçlamaktadır. Ölçe?in geli?tirilmesi, e?itim ortamlar?nda ö?retmen davran?mlar?n?n ö?rencilerin üst düzey bili?sel becerilerinin geli?imindeki merkezi rolünü inceleme ihtiyac?ndan do?muştur. Ölçek, özellikle ö?retmen tutumlar?n?n kritik dü?ünme becerileri üzerindeki do?rudan ve dolaylı etkilerini nicel olarak ölçmeye odaklanmıştır.

Geli?tirme çalışması, Türk e?itim sistemindeki ö?retmenlerin pedagojik yaklaşımlar?n? ve bu yaklaşımlar?n ö?rencilerin ba?lımsız dü?ünme ve problem çözme yetenekleri üzerindeki yansımalar?n? ortaya koymayı hedeflemiştir. Ölçe?in yapısı, ele?tirel dü?ünmeyi teşvik eden (örneğin, soru sormayı destekleme, tartışmaya izin verme) ve ele?tirel dü?ünmeyi kısıtlayan (örneğin, otoriter yaklaşımlar, tek doğru cevaba odaklanma) tutumlar? kapsayacak ?ekilde tasarlanmıştır. Ancak, kaynakçada belirtilen temel referans bir yüksek lisans tezi oldu?undan, ölçe?in kapsamlı psikometrik özellikleri (geçerlik, güvenirlik, faktör yapısı) hakkında detaylı yayınlanmamış veriler bu kaynakta açıkça belirtilmemiştir.

Anahtar Kelimeler

Ele?tirel Dü?ünme Becerileri, Ö?retmen Tutumlar?, E?itim Psikolojisi, Pedagoji, Ölçek Geli?tirme, Bili?sel Geli?im, Sakarya Üniversitesi.

Yazarlar

Tokyürek, T.

Amaç

Ölçe?in temel amacı, ö?retmenlerin sahip oldu?u tutumlar?n ve inançlar?n, ö?rencilerin ele?tirel dü?ünme becerilerini ne ölçüde etkilediğini ve bu becerilerin geli?imine nasıl katkıda bulunduğunu veya engel teşkil ettiğini belirlemektir. Bu araç, e?itim araştırmacılarına ve uygulayıcılara, ö?retmenlerin kritik dü?ünme becerilerine yönelik pedagojik yaklaşımlar?n? de?erlendirmede ve potansiyel geli?im alanlar?n? saptamada objektif bir ölçüt sunmayı amaçlamıştır.

Ölçek, ö?retmenlerin sınıf içi davran?mlar?n?n, ö?rencilerin sorgulama, analiz etme, de?erlendirme ve mantıksal sonuç çıkarma gibi temel ele?tirel dü?ünme bileşenlerini nasıl şekillendirdiğini incelemek için tasarlanmıştır. Bu bağlamda, ölçek, ö?retmenlerin açık fikirli olma, ö?rencilerin fikirlerine saygı gösterme, karmaşık problemleri teşvik etme ve farklı bakış

açılarını destekleme gibi kritik tutumları ölçmeye odaklanmıştır.

Yapı (Ölçülen Yapı)

Ölçek, iki temel psikolojik yapıyı kesişimini ölçmektedir: **Öğretmen Tutumları** ve **Eleştirel Düşünme Becerileri Üzerindeki Etki**. Öğretmen tutumları, genellikle bir öğretmen tarafından bir konuya, öğrenciye veya pedagojik yaklaşıma karşı gösterilen duygusal ve bilişsel eğilimler olarak tanımlanır. Bu ölçek özelinde, tutumlar, eleştirel düşünmeyi destekleyen veya engelleyen davranışsal eğilimler olarak kavramsallaştırılmıştır.

Ölçülen yapı, öğretmenlerin sınıf yönetimi, ders işleme yöntemleri ve öğrencilere geri bildirim verme biçimlerinin, öğrencilerin başarıları ve eleştirel düşünme kapasitelerini doğrudan etkilediği varsayımına dayanır. Bu, öğretmenlerin otoriterlik düzeyi, esneklik, öğrenci merkezlilik ve akademik risk almayı teşvik etme düzeyleri gibi alt boyutları içerebilir. Ölçek, bu tutumsal farklılıkları yakalayarak, eğitim araştırmalarına önemli bir girdi sağlayarak hedeflemiştir.

Geçerlik

Orijinal kaynakçada geçerlik bilgileri "-" olarak belirtilmişi olmasına rağmen, bir ölçek geliştirmek amacıyla Tokyürek (2001) tezinde geçerlik çalışmaları yapılmış olması beklenir. Tipik olarak, bu tür tezlerde araştırmadaki geçerlik türleri incelenir:

Kapsam Geçerliliği (Content Validity): Ölçek maddelerinin, eleştirel düşünme becerilerini etkileyen öğretmen tutumları yapısını ne kadar iyi temsil ettiğini değerlendirmek amacıyla uzman görüşlerine başvurulmuş olması muhtemeldir.

Yapı Geçerliliği (Construct Validity): Ölçeğin teorik olarak ölçmeyi amaçladığı yapıyı gerçekten ölçüp ölçmediğini belirlemek için Faktör Analizi gibi istatistiksel yöntemler kullanılmış olabilir.

Ölçüt Bağımlı Geçerlik (Criterion-Related Validity): Öğretmenlerin bu ölçekten aldıkları puanları, öğrencilerin başarıları olarak ölçülen eleştirel düşünme puanlarıyla veya diğer ilgili akademik başarı göstergeleriyle korelasyonu incelenmiş olabilir.

Bu ölçeğin akademik literatürde yaygın olarak kabul görmesi ve kullanılması için, tam ve detaylı geçerlik çalışmaları (özellikle yapı geçerliliği verilerinin) yayınlanmamış makaleler aracılığıyla sunulması gerekmektedir. Şu anda mevcut olan kaynak, detaylı geçerlik katsayıları (örneğin, korelasyon değerleri veya faktör yükleri) açıkça sunmamaktadır.

Güvenirlilik

Orijinal kaynakçada güvenirlik bilgileri de "-" olarak belirtilmiştir. Ancak, bir psikometrik aracın geliştirilmesi sürecinde güvenirlik çalışmaları yapılmaması zorunludur. Güvenirlik, ölçeğin ölçüm

sonuçları tutarlılığı ifade eder.

İç Tutarlılık (Internal Consistency): Ölçeğin tüm maddelerinin aynı yapıya ne kadar tutarlı ölçtüğünü gösteren **Cronbach Alfa** katsayısının hesaplanması beklenir. Yüksek bir Cronbach Alfa değeri (genellikle 0.70 ve üzeri), ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunu gösterir.

Test-Tekrar Test Güvenirliği (Test-Retest Reliability): Ölçeğin farklı zamanlarda uygulandığında benzer sonuçlar verip vermediğini belirlemek için bu yöntemin kullanılması mümkündür.

Ölçeğin güvenirlik katsayıları, araştırmanın metodoloji bölümünde yer almalıdır. Bu psikometrik özelliklerin eksikliği, ölçeğin güncel araştırmalarda kullanılmamasına veya gelecekteki çalışmaların bu verileri tamamlamasına gerektirebilir.

Faktör Analizi

Ölçek geliştirme sürecinin kritik bir adımı olan faktör analizi, ölçeğin altında yatan teorik boyutları (faktörleri) belirlemek için kullanılır. Öğretmen Tutumları'nın Eleştirel Düşünmeye Etkisi gibi karmaşık bir yapı, muhtemelen birden fazla faktörden oluşmaktadır (örneğin, "Öğrenci Merkezli Yaklaşım", "Otoriterlik", "Sorgulamaya Tevlik Etme").

Tokyürek'in tezinde, ölçeğin yapı geçerliğini sağlamak amacıyla **Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)** veya **Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)** yöntemlerinden birinin veya her ikisinin kullanıldığı varsayılmaktadır. Bu analizler sonucunda, ölçeğin kaç faktörlü olduğu, faktörlerin toplam varyansı ne kadar açıkladığı ve maddelerin faktör yüklerinin kaç olduğu belirlenir. Bu bilgilerin eksikliği, ölçeğin teorik yapıya tam olarak anlamamıza engellemektedir. İdeal bir akademik girişte, faktör sayıları ve önemli yük değerlerinin belirtilmesi gerekmektedir.

Araç

Test Türü: Geliştirme (Developmental Scale). Bu ölçek, mevcut bir ölçeğin adaptasyonu veya çevirisi yerine, Türkiye bağlamında sıfırdan geliştirilmiştir.

Format: Kaynakta derecelendirme bilgisi ("") olarak belirtilmi olsa da, öğretmen tutumları ölçeği bu tür ölçeklerin tipik olarak **Likert tipi derecelendirme** formatında (örneğin, 5'li veya 7'li Likert) olması beklenir. Katılımcılar, kendilerini veya gözlemlenen tutumları belirli bir düzeyde (Kesinlikle Katılıyorum'dan Kesinlikle Katılmıyorum'a) derecelendirirler.

Mevcut Diller: Türkçe.

Hedef Nüfus Grubu: Öğretmenler (Öğretmenlerin tutumları ölçtüyü için hedef kitle

öğretmenlerdir).

Yaş Grubu: Yetişkin (Çalışan öğretmenler).

Nüfus Detayları: Ölçek, Türkiye'deki çeşitli kademelerde görev yapan öğretmenlerin tutumları ölçmek üzere tasarlanmıştır. Yüksek lisans tezi araştırması genellikle belirli bir il veya bölgedeki öğretmen örneklemini üzerinde uygulanmıştır (Sakarya Üniversitesi merkezli bir çalışmada olduğu için Sakarya ve çevresi muhtemeldir).

Test Metodolojisi: Öz bildirim (Self-Report) veya Gözlem Temelli (Eğer ölçek, öğrencilerin öğretmenlerinin tutumları değerlendirilmesi için uyarlanırsa, bu gözlem temelli bir form olabilir. Ancak, orijinal adı "Öğretmen Tutumları ve..." olduğu için, büyük olasılıkla öğretmenlerin kendi tutumları bildirdiği bir öz bildirim aracıdır).

Anahtar Kelimeler

Öğretmen Eğitimi, Likert Ölçeği, Eğitim Psikolojisi, Sakarya, Psikometrik Özellikler, Tutum Ölçümü, Yüksek Lisans Tezi, Öğrenci Gelişimi.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Veri Bulunmamaktadır.

Bağılı E-posta Adresleri: Veri Bulunmamaktadır.

Yazma Adresi: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (2001 yılı itibarıyla bağılı).

İzinler, Ücret ve Test Yılı

Ölçek, 2001 yılında T. Tokyürek tarafından yüksek lisans tezi kapsamında geliştirilmiştir. Ölçeğin kullanımı için gerekli izinler, yazarın kendisinden veya tezin bağılı olduğu Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden alınmalıdır.

Genellikle tez çalışmaları kapsamında geliştirilen ölçekler, akademik araştırmalar için ücretsiz olarak kullanıma sunulur; ancak ticari veya geniş ölçekli uygulamalar için yazarın izni ve telif hakları durumu kontrol edilmelidir. Ölçeğin orijinal PDF versiyonu kaynakçada belirtilmemiştir.

Test Yılı: 2001

Kaynaklar

Tokyürek, T. (2001). *Öğretmen tutumları ve öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisi*

(Yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Öğretmen Tutumları'nın Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerilerine Etkisi Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Orijinal kaynakçada ölçeğin maddeleri, derecelendirme formatı veya maddelerin sayısı hakkında spesifik bir bilgi sunulmamıştır. Bu nedenle, ölçek maddeleri bu gruba eklenememektedir. Ölçek maddelerine ulaşmak için Tokyürek (2001) yüksek lisans tezinin tam metnine başvurulması gerekmektedir.